

van nu & straks

SEZONAAL TIJDSCHRIFT DER JONG-EUROPEEËRS UIT ZUID-NEDERLAND

Derde reeks. Tweede jaargang. Nummer v: lente ci .ci

IEDERE ONDERTEKENAAR
IS DOOR ZIJN BIJDRAGE
DE VERTEGENWOORDIGER
VAN HET KUNSTENAARS-
COLLECTIEF WAARTOE HIJ
MET DEZE BEHOORT;
ONZE EENDRACHTIGHEID
IS VERANTWOORDELIJK.

Dersom en Forfatter, som hverken har et betydeligt Fond af Ideer, ei heller er meget flittig, engang i Ny & Næ udgiver en pyntelig Examens—Skriverbog, der er særdeles nitid & med mange rene Blade elegant udstyret: saa seer Mængden med Forundring & Beundring dette pyntelige Phænomen; den tænker: har han været saa længe om at skrive den, & staaer der saa lidt paa Siden, saa maa det være noget Overordentligt. Dersom derimod en righoldig Forfatter, der har Andet at tænke paa end paa Pyntelighed, & paa at profitere af et Sandsebedrag, anstrængende sig med større & større Flid, seer sig istand til at kunne arbeide med en usædvanlig Hurtighed, saa bliver Mængden vant dertil, & tænker: det maa være Jadsk. Thi om Noget er udarbeidet eller ikke, kan Mængden naturligvis ikke bedomme, den holder sig til — Sandsebedraget.

SOREN A. KIERKEGAARD

Neem nu eens aan dat een schrijver, wiens werken pover zijn aan ideeën & die zelf niet al te vlijtig is, nu & dan een fraai boek uitgeeft met schrijfoefeningen, elegant ingebonden & met vele lege bladzijden: het publiek zal dan gapen van verwondering & bewondering voor dit prachtige verschijnsel. Het denkt dan: hij heeft er zo lang aan geschreven, & er staat zo weinig op één bladzijde, dat het wel iets buitengewoons moet zijn. Als daarentegen een begaafd schrijver, die wel ergens anders over na te denken heeft dan over het fraaie of profijtelijke van zulke zinsbegoocheling, zich met de grootste ijver inspant & daarbij ook in een onvoorstelbaar tempo werkt, dan blijft het publiek onverschillig & denkt: dat moet wel geklets zijn. Of er al dan niet werkelijk aan iets gewerkt is, kan het publiek vanzelfsprekend niet bevatten — het houdt zich aan zinsbegoocheling.

IN de winter van 1998 werd VAN NU & STRAKS opgericht in een derde reeks onder leiding van Chr. Moonen & L.M. Solzen. Volgens de stichters was er nood aan een gezaghebbend artistiek instrument om weerwerk te bieden aan de hedendaagse cultus van het banale. Dat de strijd tegen de cultivering van lelijkheid & wanorde in de schone kunsten, letteren & levensmoraal vooral op het gehele continent gevoerd moet worden, stond hen van meet af aan klaar voor ogen; dat men ze maar kan aanvatten in het eigen thuisland, spoorde hen aan tot daadwerkelijk initiatief. Zij zochten naar een middel dat een waardig orgaan zou worden voor het nog sluimerende bewustzijn van een ganse generatie. Dit middel moest het tijdschrift zijn van verzorgde uitgave dat tot nog toe ontbrak.

Om uiting te geven aan hun dubbelzinnige belangstelling voor traditiebesef en vooruitstrevendheid, grepen de oprichters terug op een monument in de geschiedenis der vaderlandse letteren: Van Nu en Straks. De kunstenaars & schrijvers die omstreeks de eeuwwisseling borg stonden voor dit vernieuwende literaire tijdschrift zijn genoegzaam bekend. August Vermeylen & Hendrik Van de Velde stuwden samen met een schare andere kunstenaars het tijdschrift tussen 1893 & 1901 in twee reeksen op in de geschiedenis van de baanbrekende letterkunde. Het gevoel dat hen bond was een jeugdige onvrede over hun vorming & de wil zich te onttrekken aan de beklemmende enggeestigheid van hun geboortegrond. Zij ontwikkelden een vormentaal die tegelijk de Vlaamse geestelijke ruimte vertolkte, maar tevens hun ambities naar een ruimer Europees geheel gestalte gaf. Het progressieve karakter van de zoektocht naar een verfijnde vorm waarin het Nederlands als literaire taal tot zijn

recht zou komen, sloot naadloos aan bij de geestesbeschouwelijke keuze van de Van-Nu-en-Straks'ers voor een Vlaamse cultuurnatie. Zich bevrijden van velerlei onvrijheid & bevoogding: August Vermeylen wist dat zoiets met recht & rede vooruitstrevend kan genoemd worden.

8

Het oude VAN NU & STRAKS werd een icoon van het culturele optimisme dat omstreeks de vorige eeuwende heerste. Het Westen leek aan de vooravond van een gouden eeuw te staan, waarin nieuwe technieken in harmonie met de natuur, een geestelijk idealisme & sociale rechtvaardigheid de toon zouden aangeven. Dat honderd jaar later een postmoderne wancultuur de artistieke traditie van het Avondland beschaamd & vol zelfverwijten de rug zou toekeren, was onvermoed. De nieuwe gouden eeuw ontaardde in een ongeziene maalstroom van onrecht, blinde begeerte, haat & oorlog. In twee wereldoorlogen verloor het Avondland zijn moreel gezag. Het materialisme nam, eerst als ideologie & later ook als particuliere levensopvatting, de plaats van existentieel baken over van het idealisme. Het primaat van het geestelijke op het stoffelijke, ruimde veld voor de dictatuur van een inerte mathematiek die achter de materiële zijde van de schepping schuilgaat. De gevolgen zijn ons genoegzaam bekend: vervreemding, ontworteling & verbeesting van de mens.

Wat de hedendaagse invulling van de periodiek moge wezen, zal de toekomst te kennen geven, maar dat de oprichters zoals destijds hopen bij te dragen aan de bloei van onze vaderlandse letteren & kunsten, weg van het tegenwoordige verval, dat menen zij in hun tijdschrift voldoende duidelijk te mogen maken, nu, na een jaar, & met de nodige steun, ook straks. Zeker is dat VAN NU & STRAKS zich opnieuw het progressief orgaan wil noemen van een generatie. Omdat deze generatie in het conflict met haar opvoeding, de kans moet vinden nu, op dit eigenste moment, het noodzakelijke & onvermijdelijke tegenoffensief te ondersteunen tegen het materialistisch exces.

VAN NU & STRAKS is het tijdschrift dat rationeel gelooft in de suprematie van de geest. Het belijdt dat de kunst moet zijn de belichaming van de idee, & wel de grootse, schone Idee. In scheppend verzet geeft het haar vorm. Dit verzet dat spontaan oprijst uit een natuurlijke schoon- & waarheidsliefde, spuwt vanzelf elk nihilistisch

cynisme & conceptueel originalisme uit. Bewust van & dankbaar om de traditie zet deze laatstgekomen beweging overal vitale ondernemingen op, hier & elders in Europa. VAN NU & STRAKS is de openbaring in het Nederlands van een ruimere, Europese beweging.

Door gedegen literaire, grafische & muzikale schepping tracht VAN NU & STRAKS geestelijk voedsel aan te reiken aan allen die het primaat van het belangeloze, verhevende, gediensdige & cerebrale willen herstellen door af te rekenen met platvloers consumptisme. Dit mercantiel hedonisme dient vandaag de dag door de schandelijke promotie van verdwazing & geestesatrofie enkel de belangen van een anoniem idool. VAN NU & STRAKS erkent dat conservatieve waarden zoals contemplatie & zelftucht de huidige progressiviteit incarneren. Deze waarden moeten opnieuw worden uitgedragen. Eerst moeten zij echter worden heruitgevonden in de taal & het beeld. Het tijdschrift is daarom het laboratorium waarin met de grootst mogelijke hardnekkigheid deze veldslag met de weerbaarheid van het stoffelijke wordt uitgevochten.

9

VAN NU & STRAKS presenteert zich in de eerste plaats als een letterkundig kunsttijdschrift. Het staat borg voor uitsluitend nieuw scheppend werk, samengebracht naar inhoud & vorm in bijdragen van bevriende gelijkgestemden. Proza bijdragen & beschouwende opstellen vormen het grootste aandeel, naast grafisch werk, poëzie & muziek. De redacteurs beseffen zeer goed dat jeugdige barricaderang het gevaar in zich draagt te balanceren op het snijpunt tussen kitsch & kunst, maar zij willen geloven dat als zij het subtiel evenwicht hiertussen kunnen bewaren, het ook de meest aangepaste wijze is om zich vandaag de dag uit te drukken.

De geest van verzorgde boekuitgave staat centraal bij de vormgeving van het tijdschrift. Het geheel is met zorg gedrukt op houtvrij papier & stevig ingenaaid. De uitgevers bekennen zich echter niet tot een modieus koketteren met mooi ogende publicaties; zij voelen zich als erfgenamen van de welvaartsstaat verplicht op oprechte wijze de middelen te gebruiken die zoiets mogelijk maken. Er wordt blijvend geëxperimenteerd met duurzame druktechnieken, typografie & papiersoorten. Daarin geldt duurzaamheid bovenal: het experiment verlaat nooit de gedegen vormen van een klassieke gulden snede. De esthetische norm is de tijdloze, contextloze & onvervalste vorm.

Na een jaar mogen de initiatiefnemers bescheiden terugblikken

op de kortstondige successen die zij behaalden. Zij stellen vast dat deze verwezenlijkingen slechts beperkt blijven bij de immense & vermoeiende strijd die de komende generaties van het Avondland nog wacht. VAN NU & STRAKS is nog niet de gezaghebbende stem die het moet worden voor het geestelijk reveil van Europa. Nog steeds zoeken de uitgevers naar nieuwe krachten van jonge kunstenaars & schrijvers die een zelfde belangeloos enthousiasme koesteren. Als zinnebeeld voor hun strijd kozen de oprichters de geschaakte Europa: het is maar door de stoutmoedige wilskracht van een be-
gees-terde Kunst dat het Moederland weggevoerd kan worden van haar lustoord, een beloftevolle & vrije toekomst tegemoet. Enkel met uw blijvende steun kunnen onze jonge mensen terug de belofte van het Avondland worden...

Buigen waar billijk

1

A

LIJD vervult de natuur ons met dit zich verbazend onbegrip dat ons kwelt om de onmacht van het bevattingsvermogen, wanneer zij met niet aflatende consequentie haar redeloze & spilzuchtige gewoonten toont in de kleinste van hare verschijningsvormen. Hoewel wij het dus niet begrijpen, maar dat hardleers toch blijven trachten, weten wij dat de edelste gewassen, ook de langste groeitijd moeten doorlopen totdat zij de volle wasdom hebben bereikt. Wij zien dat zij daarom ook het langste kwetsbaar zijn tegenover de massale woeker van alles verstikkend onkruid, ofschoon de volwassen exemplaren van deze grassen & kruipgewassen toch veel zwakker zijn dan de volgroeide gestalte van een edele struik of woudreus. De scheut van een machtige beuk, zal niet wassen tot de onverstoorbare kolos die wij kennen, als hij niet jarenlang ongestoord de kans daartoe krijgt. Wij weten dat omdat wij het zo dikwijls gezien hebben, of het hebben gehoord van anderen die het vóór ons zagen. Maar wellicht weten wij het eveneens, & vooral, omdat de natuur ook in ons die kiem heeft ingezaaid die oorzaak is van het driftmatig verlangen om wat kwetsbaarder is dan onszelf te verdelgen. Wij kunnen die nutteloze wreedheid van haar maar kennen doordat wij onze eigen wreedheid beter leren kennen. Zelfkennis is kennis van de natuur die wij in ons dragen. Kennis evenwel, is nog geen begrijpen. Het onbegrip over de wereld der verschijnselen, volgt uit het onbegrip over het wezen der dingen in ons.

Of wij het nu begrijpen of niet, feit is dat al het geborene onderhevig is aan een verpletterende willekeur waaraan in de kwetsbare periode van groei slechts weinigen ontsnappen. Zo ook worden velen, & de zwaksten het meest, telkens zij dat trachten, gefnuikt in hun oprechte streving om zich te ontplooien. Begrijpelijk willen zij dan recht doen geschieden wanneer wrede & onredelijke wetmatigheden dit verhinderen & soms zelfs met onvertogen methoden. Ook de jonge stek van de zomereik of beuk zal zich met alles wat in zijn broze macht ligt door een vervormde groei weren tegen de wilde wingerd of met een giftige

13

bast tegen de knaaglustige tanden van een konijn, het konijn bijt van zich af tegen een hongerige hond.

14

Wij mensen hebben enkele oplossingen bedacht om de onrechtvaardigheden waar de natuur ons toe aanzet in der minne of minstens goedschiks mogelijk te neutraliseren. Eén daarvan is de tweekamp. De schier sacrale reglementering ervan moet bekomen dat men het duel als een billijke & eerlijke conditie beschouwt; zelf wordt het ongenaakbare van zijn regels gewaarborgd door hun verbinding aan achtbare menselijke waarden als deugd, trouw & eer. Het verraad schat men dan ook groot tegenover deze waarden zelf, als de regels worden geschonden. Aldus was ook het geval bij een tweegevecht tussen een jonge officier in het keizerlijke leger & zijn tienman. Er was een geschil tussen hen gerezen, de tienman wist zich beledigd & daar hij hoopte dat de eerbare context van het legioen recht boven alles stelde, had hij genoegdoening willen bedingen & zijn superieur de handschoen toegeworpen.

Hij had zich vergist. Het was ook zo voorbeeldig, meende men achteraf, voor het eeuwige onrecht dat de hogere rang & stand zich steeds beter achtte. De hogere klasse dacht zich altijd boven de wet geplaatst & kreeg het nog dikwijls gedaan zich eraan te onttrekken. Nu had zich toch de kleinhartigheid daarvan getoond: de vaandrig was gevlucht. Gevlucht! De verontwaardiging was groot, ook bij de omstanders. Ook bij de collega's van de vaandrig, bij zijn kameraden onder de hogere officieren. Dat hij altijd de mond vol had over eer, die mooi prater, maar dat als het erop aankwam, als hij de daad bij het woord moest voegen, hij een lafaard was. Dat hij kon uitpakken met ronkende theorieën, maar dat de praktijk voor zulke lieden altijd voor een ander was. Voor de getuigen van lagere geboorte heette het een onrecht. Dat die aristocraten zich alles konden veroorloven. Lafaards dat zij vluchtten & hoe typisch! Dat de cornet zich vanzelfsprekend uit de slag zou weten trekken & weer de hand boven het hoofd worden gehouden. De conclusie was eenduidig. De hogere stand had zich opnieuw onttrokken aan een eerlijk beding, maar in zulke bochten had men zich toch deze keer moeten wringen, dat hij de aard van zijn praktijken moesten bekennen: de lafheid van zijn onrecht.

Uiteindelijk had de zaak haar vervolg gekregen & had men het geschil in een compromis als afgehandeld geklasseerd. Een vriend van de vaandrig, die in normale omstandigheden hem als zijn secondant zou hebben geassisteerd, werd opgevorderd & men had de kamp uitgevchten. De tienman werd bevorderd &

het gewone kampleven van de troep werd voortgezet.

2

15

Nacht. De ogen toe, de leden los. Niet te willen denken, & toch te kunnen voelen. Het gevoel dwingt me te denken. Ik kijk. De adem van mijn rijdier drijft onrustig witte nevels voor zich uit. Het dier stapt vreedzaam & werktuiglijk de richting na die ik spoorde. Daarstraks, onnadenkend & zonder doel. Zonder doel dan onderweg te zijn. Weg te zijn. Mijn ademhaling is gejaagd, aan mijn mond ontvlieden wispelturige pluimen zilvergrijze waterdamp, waarin het maanlicht speelt. Kilte. De stap van het ros schokt mijn moeie lijf met vaste tred op & neer: ik denk het warm te hebben & voel het rillen niet. Ik rijd het verlaten landschap door, geen mens die mij verstillen ziet. Al lange dagen, eerst driftig spoor-slags, gehaaste galop, dan uitgeteld, een snelle poging tussenin, een draf & dan weer kalm. Hoe verder, hoe stiller.

Een week? Twee weken? Of rijd ik al langer het ijle tegemoet? Bijster is de tel der dagen. Vervaging van dag & nacht. Ik leef in de schemer. Het licht is me te sterk, het duister beangstigt me. Geen keuze, geen doel. Zinsverbijstering. En toch te zinnelijk. Wellicht is het slapeloosheid & uitputting.

Eentonige grauwheid van de lucht, onveranderlijke uitgebreidheid van het landschap. De geest wordt er toonloos door, het lichaam is te zwak geworden om weerstand te bieden. En dan de herinnering. Wreedwaardig & gruwelijk. En slopend, de dood van een vriend. Zichzelf niet te willen kennen. Zich uit te putten om te kunnen vergeten & toch niet die keuze te hoeven maken.

In de verte, op de erven, klinkt het gehuil der honden. De resonerende vervloeiing van hun akelig gejammer trekt het bezielde lichaam onregelmatig samen in koude rillingen wanneer de open vlakte het gehuil weerkaatst, een volgende klacht reeds zich aanheft & een dubbele echo ontstaat. Zulk een weergalm in stereo zindert na als een angstaanjagend voorspel op in stilte gepleegde wreedheden. Het haalt de meest hachelijke herinneringen op...

Als knaap ooit aangevallen door een grote hond. Het dier had me aangepord tot spel. Ik was echter bevreesd voor honden & ook nu nog sluimert daarvan een rest in mij. Het dier had het wellicht geroken, & zich door mijn schuchtere

bewegingen & vermijdende houding gesterkt geweten, had gevoeld de meerdere te zijn & daarvan onmiddellijk het voordeel willen benutten. Gerekend buiten de verstandige ontwijkingen & welgemikte slagen van het beredeneerd wezen dat zijn verhoopte prooi was. Eenmaal de angstwekkend stille confrontatie achter de rug waarin onredelijke angsten opkomen, die het lichaam harden met adrenaline, biedt het lichamelijke treffen slechts de hand aan het instinct. Zo worden rede & drift op een merkwaardige wijze in evenwicht gehouden door de natuur waarin beide vertoeven & moeten gedijen. Onder verschillende omstandigheden kiest zij de betere & meer aangepaste, door de ene te compenseren met de andere. Het beest was me naar de keel gevlogen, maar ik had het op mijn beurt bijtijds in de strot gegrepen. Hoewel ik voelde dat het dier krachtiger was & de spieren in de bijtende kaken reeds dreigend samentrokken, wist ik door een korte, ingespannen krachttoer genoeg tijd te winnen voor een vlugge berekening & me, met het dier, zodanig te wentelen dat het zijn ruggengraat brak op een nabijgelegen stronk. Het arme beest was akelig verwond. De vrees voor mijn vader deed me besluiten het voorval te verzwijgen. Het lievelingsdier afgemaakt, zijn kadaver gedumpt in de gracht die ons buitenhuis omgaf. Hoewel ik me in mijn leven zelf bedreigd had gevoeld, de verdediging die het vereiste: geen bekentenis, geen durf.

Zwakke & willoosheid. Wellicht reeds onterfd. Vader onteerd & woedend, moeder stilletjes schreien & dan toch ontgoocheld & bitter. De schandel! Geen thuis meer, geen erfgoed. Slechts die titel nog. Niet meer het gezag, niet meer de rang. Ook de krijgsraad zal inmiddels het verdict gesproken hebben. Bij verstek: thans vogelvrij. Vrij... & de kameraden: het onbegrip. Hij? Deserteur? Hoe mogelijk! Zo beloftevol & zo edelmoedig, zo beginselvast, dapper, eervol. Eervol...

Het wachten moet eindigen. Ik wacht & verwacht tot zich de bestemming aan de einder als vanzelf vertonen zal. Opnieuw meldt zich een dag. Elk half uur bloost meer de kim, verwatert de hemel zich fletser blauw. Vederwolken verven het want met hier & daar enkele hoogsels in tonen van purper over voos geel tot groen. Doelloosheid is er maar omdat ik zelf niet elke ochtend opnieuw beslis welk doel te voeren, welke richting te gaan. Het einddoel? Het is hier waar ik wil. Te willen maakt doel! Want hét doel, in het aanschijn der eeuwigheid, laat zich niet in een verre toekomst vatten; het is steeds & altijd, hier. Men moet zich het lot in eigen handen nemen. Beminnen is niet voldoende.

3

Het is een witgekalkte muur waaraan de degen hangt. Contrast van zwart op

wit bij dag, des nachts het zilver in één azuren veld. Het koord losjes om het muurhaakje geknoopt, de kling ongedwongen naar onlaag, het heft troont uit de schede. Nonchalant maar grinnig bengelt daar, zonder beweging, het teken van dreigende stomheid. Onheilspellend zijn verticaliteit potsierlijk boven een onkwetsbare vloer. Het hangt daar de onschuldige uit, maar grijnst vals. Roerloos & onveranderlijk, verdoken in de schemer, flirt het geslepen ijzer & de doffe glans van fluweel met het invallende maanlicht, slechts wanneer men het hoofd, & daarmee ook het gezichtspunt, beweegt: het is de eigen degen die de drager daagt. Het scheef rekwisiet voor een theatrale farce.

Links daarvan het wapenrek. De buksen keurig naast elkaar geschikt, in het midden een geciseleerde eenloop. De dolken op een rij, vast geschrant in een rek, onder de kolven. Een pistool op het tafelblad. Schuifjes daaronder met kogels & kruid. Dit rek, notelaar, niets schrikwekkends is er in. Geordend als ze zo staan verraden die wapens niets van hun vernietigende kracht, hun moordzuchtige bestemming. Ze hebben zelfs iets nostalgisch', iets van een okerkleurig tabakswinkeltje, een stoffig antiquariaat. Een mooi paar vormt dit meubel met het boekenrek, rechts tegen de wand. Tientallen werken had hij de laatste jaren verzameld: de grote treurspeldichters, de sombere mystiekers, de dichters van dichters. De vaandrig had er steeds naar gestreefd zoveel mogelijk boeken te verzamelen, & toch zijn bibliotheek zo klein mogelijk te houden. Hij ging daarbij bedachtzaam te werk. Bij het snuisteren in de boekhandeltjes van zijn thuisstad, keurde hij de toevallige optocht van ruggen & omslagen. Hij wilde ze in harde kaft hebben ingebonden, met linnen stofwikkels of van zwaar papier. Ook lederen banden, maar geen donkerrode of van wijnkleurig varkensleer. Dan las hij willekeurig enige uittreksels & als die hem bevielen, kocht hij het werk. De aanwinsten werden voorlopig op de onderste plank van het rek geplaatst, gerangschikt van groot naar klein. Als de plank kwam vol te staan, koos hij er tien uit die hij een vaste plaats gaf op de hogere planken. Hier bracht hij ze samen per onderwerp, & de stemming die ze bij hem opwekten. Elk jaar las hij al deze werken nog eens door, niet volledig, maar de passages die hij met potlood had aangeduid. De werken die hem dan niet meer aanstonden, verving hij door die van de onderste plank, & verkocht ze verder. Zo beheerde hij zijn verzameling, wist ze met de jaren steeds meer uit te breiden & toch te begrenzen tot de stapelruimte die het rek hem bood. Aldus vermocht hij het onvermijdelijke toeval te benutten juist door het te integreren in een ordelijke systematiek. Dit omdat hij van mening was, dat er niet méer in de loop der eeuwen kon zijn geschreven door het armgeestige mensengeslacht dat de moeite van het bewaren was, dan er kon worden bewaard & gelezen in de levens tijd van één kluizenaar.

Na nerveus te hebben liggen woelen, heeft hij de deken van zich afgetrapt &

ligt nu te mijmeren bij de harmonie tussen de twee rekken: de verzinnebeelding van het evenwicht dat hijzelf zocht tussen de *vita activa* & de *vita contemplativa*. Soldaat & dichter. Ook monnik: tussen beide rekken hangt, boven de sabel, tegen de muur gespijkerd, een eenvoudig kruisbeeld.

Een plotse rilling in zijn flanken ergert hem. Nu de deken van zich ligt, voelt hij de klefheid van zweet dat aan het verdampen is. Hij heeft daarnet veel ge-zweet. Hij zet zich rechtop. De slaap komt toch niet meer, zelfs niet met veel wilskracht. De wil om niet meer te willen. In het halfduister tast hij naar de tondeldoos & strijkt een lucifer aan, ontsteekt een kaars & kijkt even verstrooid hoe het stekkehoutje zwart verschrompelt & het witte vlammetje rood van kleur wordt & uitdooft in een zielig rookpluimpje. Opnieuw strijkt hij een lucifer aan & steekt een sigaret op.

Toegeven: hij heeft angst. Om zichzelf te bedriegen dat hij hier zijn kabinet ligt te begluren, om door waarneming, nieuwe prikkels, niet te hoeven denken aan wat in de geest zijn opwacht maakt. Angst voor impulsieve beslissingen. De kamer is hem te vertrouwd, niet nieuw genoeg om zijn gedachtegang te doorbreken met onverschillige waarneming. Als hij dan toch moet beslissen: overdacht dan! Met rede! Waarom zo wachten, zo lijdzaam uitzien naar wat komen gaat? Berusting? Hij was toch ongenaakbaar voorbeschikt! Waarom dan het lijf door klamme angst verschrikt? Waarom bevreesd? Zou dat wapenrek dan koket zijn, het ijdel symbool om lafmoedigheid te verhullen? Nee! Op het slagveld zou hij alles wagen. Een eervolle dood, gelijke kansen waar het slagveld de ongelijkheid wegneemt. Alles wagen, als eenmaal alles veilig is gesteld...

Eigenlijk had hij al lang, vanaf het eerste ogenblik dat de bedreiging hem was beginnen te dagen, bij de provocatie, de redenen gekend, de argumenten bevroed om — te vluchten. Hij was te belangrijk! Te veel on vervulde mogelijkheden riepen hem dagelijks nog tot leven, tot plicht, tot werkzaamheid. Hij moest scheppen de legitieme noodzaak van zijn bestaan. Zolang dat niet volledig... Ach. Had niet reeds de grote wijsgeer van de rede iets geschreven over een situatie als deze waarin hij zich nu bevond? Ja, ergens in de verhandeling over de menselijke passies. Loom staat de vaandrig op & zoekt de verzamelband uit het rek. Hij bladert wat, vindt niet onmiddellijk wat hij zoekt & gooit geërgerd het boek weg. Ook dit was vluchten, ook dit was zelfbedrog. De keuze moest hijzelf maken, de argumenten moesten hun kracht aan zichzelf ontlelen. Niet aan derden.

Dan plots, het stond aan te komen, zuiver inzicht. Moed, gesterkt door begrip. Hij vlucht. Hij vlucht, & neemt de wapens mee, toch enkele. Niet de boeken. Want hij weet: het contemplatieve wordt maar gered door het actieve substraat te bewaren. Hij weet dat de boeken wellicht zullen worden geconfisqueerd &

uiteindelijk ergens tot voedsel dienen voor de gretige vlammen van één of ander kampvuur. Het contemplatieve laat zich echter niet vangen in het stoffelijke: het zit hem in zijn geest. Het actieve leven valt in dit ondermaanse wel restloos samen met zijn stoffelijke drager & de verdediging van dien...

Welk een ontzag noopt ons tot bewondering voor die bevroren, stille kracht welke zich schuil houdt in de dwalende reuskometen van het universum! Zij reizen als in zichzelf gekeerde, verbannen cæsars hun ijle tocht door de zwarte ruimte waarin de oerknal hen slingerde, ongehinderd de baan die hen van in aller oorsprong was bestemd. Niets staat hen in de weg van het onzichtbaar doel in de oneindigheid. IJzig hun majesteitelijke kracht. Maar een kracht van onvervulde mogelijkheid slechts, want zo steriel & vruchteloos nog... Dagelijks, maar telkenmale het korte begin van eeuwenlange cycli, trekken buiten het besef & begrip der mensen in de onmetelijke leegte van het uitspannel boven & onder hen, immense, cyclopische rotsen & het allerfijnste ruimtestof elkaar aan tot een massaal conglomeraat. Onvermijdelijk vormen zich energetische banen waarlangs de dode materie wordt gedwongen naar de fatale impact die haar krachten zal vrijmaken. Uit de gedistingeerde ijsklomp wordt door een bestoking met schijnbaar willekeurig aangedwongen gruis in toch noodwendige banen, langs steeds vloeibaarder gesteente, een magmatische vuurbal die zo heftig zijn krachten verbrandt tot hij eindelijk uitdoven zal. Van bij haar ontstaan de coalitie van vele, als toevallige deeltjes met een onvermoede, hoge chemische energie, gedoemd tot radioactief verval, de zelfbrand, wordt ons mensen dan zichtbaar, gekend & begrepen, het schitterende lichtpunt, de zon die ons leven schonk & daarom, om haar eigen brandoffer, sterven zal, wanneer zij al haar kracht heeft uitgestraald & het leven dat zij wekte met haar gaat, wanneer wijzelf & de nageslachten van heel ons ras, reeds lang ontslapen zijn. Hoe geeft zij ons ondertussen niet door juist dit tragische & afnattende gevecht, de strijd met haar eigen wezen, de schijnbare drang zichzelf te vernietigen, die zachte, weeë gloed waarvan wij zo weten te genieten wanneer in de lente aan de verdorde takken van een dode natuur nieuwe knoppen ontluiken! Troost ons de wetenschap niet dat zij onze kille harten verwarmt & onze koudbloedige driften verarmt? En dat dit alles, door te zijn geschied, ook blijvend is? De kracht zelf vergaat immers niet. En buiten haar, troosten wij ons, verblijden wij ons, die met haar zullen sterven, bestaan nog duizend vele andere zonnen, & een veelvoud aan leven & mogelijkheid van

leven, & de kracht die de mogelijkheid vervullen kan. En daarbij die blijvende schoonheid van al wat, door verval & hemelbrand, geworden is.

Ons brengt soms in verwarring het onbegrip, als wij het futiele, het schijnbaar onbetekenende moeten lijden onder de grootse voorbestemming die ons in de kosmos voorstaat. Wij menen dikwijls aan te voelen het ganse, menen de essentie te bevroeden, maar ons ontsnapt het detail. Ontsnapt ons nut & reden van het banale incident. Verwondert ons tot mateloze ergernis de ervaring hoe het triviale detail zulk een impact hebben kan op het al, zelfs het edele een eervolle... Zonnen & sterrenstelsels zien het licht, beschavingen ontstaan, groeien & gaan onder, glansrijke strevingen worden verwezenlijkt in volkeren & het wilskrachtig genie, maar op de broze korst van de aardkloot woekeren wij mensen. In het nietige verschiert van de luttele decennien die ons zijn toegemeten, drijven wij onze potsierlijke handel, te verwerven wat wij reeds kregen. En enkelen, de tobbers, balken de aanmatigende jammer uit, dat deze of gene ledigheid de geesten bot maakt, zinloosheid verwekt.

De vaandrig sneed het in het hart dat de klaar vóór hem liggende levensweg, de koers naar een zinvolle vervulling van zijn mogelijkheden, werd afgesneden door dit incident, een bagatel dat hem bovendien aanvocht in het uiterlijke wezen dier bestemming. Hij achtte zich werktuig. Een inzicht dat hem zo verlichtend was geweest, dat hij die van nature terneergeslagen was, zwartgallig & door het leven zelf tot bitterheid gestemd, die alle levenslust ontbrak, dat hij besepte een knappe jonge man te zijn met vele mogelijkheden, een goed verstand & nog betere vaardigheden, & dat hij van zichzelf wist dat daarom juist een grote taak hem riep te dienen, ja, werktuig te zijn. Dat lot te aanvaarden. Ook de beperkingen van dat lot te aanvaarden & te beminnen. Dit lot immers woog zwaar op zijn leven, maar het gaf hem het leven. Daarom ging het erboven. Men kon trachten zelf niet de oorzaak te zijn van het verzuim aan de plicht, zichzelf, de onmachtige & zwakke mens die men is, uit te schakelen, als deze een bedreiging vormde. Wat echter als het lot zelf de beperkingen bepaalde, wat als de bedreiging buiten zichzelf stond? Had men dan het recht dit lot alsnog in eigen hand te nemen, als het de eigen persoon & mogelijkheden oversteeg? Wellicht was de vaandrig zo van dat lot gaan houden, dat hij ook zichzelf als werktuig moest beminnen & beschermen. Zelf had hij immers niets te verliezen: zijn leven was hem waardeloos, moest het niet ten dienste staan. Of was dit zelfbedrog? Was deze lotsbestemming een voorwendsel om toch de mens in hem te redden?

De smart van de treurige held: gunsteling van de schik, externe omstandigheden, onbewustheid, de onvervulde voorspoed. Het lot deed dit zichzelf aan, het lag buiten zijn macht. Hij moest vertrouwen hebben. Kon hij echter vertrouwen op voorzienigheid? En was hij ooit zeker, alles in het werk te hebben gesteld toch

te redden wat hij kon? Gebrek het te weten.

Het bericht stak me haaks in het hart. Ik was de degen ontlopen, was dagenlang op de vlucht tot ik tenslotte afgepeigerd in een boerengehucht halt hield om uit te rusten. Daar vernam ik de rampzalige tijding. Dat een vaandrig gevlucht was voor een duel, bij verstek was hij veroordeeld voor desertie. Eerst nog had een vriend van hem getracht de schande te verdoezelen, dat de cornet zogezegd ziek was & dat hij zijn secondant stuurde. De vriend had zijn plaats ingenomen & was gesneuveld.

Mijn wapenbroeder! Wij praatten nooit veel & eigenlijk kenden we elkaar niet echt goed, maar met de jaren was er een diepe, wederzijdse genegenheid gegroeid, zij het onuitgesproken. Die dierbare kameraad had zijn leven gegeven voor mij, mijn eer... Welk bitter onrecht! Welk toevallig noodlot! De ruwe tienman had door listige amokmakerij verhinderd dat ik kans kreeg me te verdedigen. Ja, recht te doen geschieden & hem voor de krijgsraad te brengen wegens insubordinatie. Ik had hem op strenge wijze terechtgewezen. Niet veel zaaks. Dat hij gewoon zijn dagtaak naar behoren zou behartigen. Maar hij had zich aangevallen gevoeld, gekrenkt in zijn eer. Behalve een makker van hem, waren er geen getuigen & hij had geschreeuwd om genoegdoening: terstond een tweegevecht.

In onze dagen is men het verschil verleerd. Allen zijn elkaars gelijken, gezag is uit. Ken uw meerdere... maar ken ook uw mindere. Zeker, maar de kiem reeds voor de huidige overmoed. Geldig is de hiërarchie in de omstandigheden van toepassing. Voor mijn ondergeschikte: de rangorde. Voor mezelf, op het ogenblik dat de cultuuroorde wijkt voor de brute wreedheid der natuur: de rangschikking, ontdekken de mindere te zijn in de rangschikking naar fysische massa. Zeker, dat te beseffen & zich naar deze wetmatigheid zonder verbittering te schikken, het maakt ook het wreedste noodlot dragelijk. Worden zal, wat zijn moet. Niet zozeer wie, of wat de aanleiding & het voorval juist waren, maar het willekeurige, het toevallige ervan & wel zodanig dat het werd opgevoerd als een aanval van de willekeur op hogere beginselen. Dat voor ons mensen alle verwezenlijkingen van toeval afhangen, dat elke ernstige onderneming bij voorbaat hachelijk is, ook dát:

het zij zo. Dan nog: dat deze willekeur zich steeds in het banale, in het melodramatische wil tonen, het krenkt de ziel van de melancholische tragicus. Des te gekrenkter mijn ziel: de trivialiteit van het funeste incident dat mij overkwam, een wolf in schaapsvacht, als ware het niet triviaal — het deed zich voor als ernstig. Ernstig de tweekamp, ernstig zijn regels. Bedenkkelijk, een gedeserteerd officier. En al die ernst om een misverstand, opvliëgendheid, een beledigd tienman.

Toch was met dit hele gedoe een vermoeden komen dagen. Dat besef ik nu, zoveel later. Een vermoeden van begrip waarom de dingen zijn zoals ze zijn. Gewis, de onmacht blijft. Onmacht tegenover het getal dat het wint van het wezen, de hoeveelheid die steeds meer triomfeert over de hoedanigheid. Maar het besef, niet het onverschillige weten, één der weinige uitverkorenen te zijn die hieraan ontsnappen, & de toegift er zelf toe te hebben bijgedragen: het stemt tot dankbaarheid & wroeging tegelijk. En dit voorwaar, dit edel gevoel van de gebroken, maar herstelde mens, deze dankbare wroeging, zij voelt zich verplicht, vereerd een wederdienst te mogen doen. Bestaat het gevecht dat de hogere geest moet leveren met de onmacht & het onstuitbaar trage verval van de materie & noeme men het tragisch, veeleer is het dan gelegen in de triviale hindernissen die de geest moet nemen & waarvan hij weet dat hij ze zal overwinnen, dan wel in de zekerheid in het geheel te zullen verliezen.

De vlucht was lafheid geweest. Zij was een concessie aan de weerbarstigheid van de stof, noodzakelijk voor het bewaren van de geest. Als ik gesneuveld was, dan met mij al die jaren, de geschriften, de gespreken, de tientallen uren van wijsheid, de uitwerking ervan op de honderden zo vele mensen, hun aangezwezelde scheppingsdrang & kolkende vreugde, hun hervatte levenslust & wie weet wat van hoeveel duizenden die nog komen moeten. Was ik gevallen, ik had me geëxcuseerd gezien niet meer te kunnen voldoen aan de plicht die ik in me wist. Hoe gemakkelijk was dat geweest! Ik pleit schuldig te hebben verzaakt aan de plicht jegens wat men eer pleegt te noemen. Ik vluchtte. Dan, eenmaal teruggetrokken, de innerlijke wet deze laffe daad te verrechtvaardigen door de wettiging ervan gestalte te geven & de heilzame taak te vervullen die het lijfsbehoud heeft mogelijk gemaakt. Door te vluchten werd het aardse substraat, het werktuig der hemelse machten, gevrijwaard voor de lichamelijke dood die naar onderen roept. Een compromis ja, maar een compromis dat het verval van het succes reeds als kiem in zich draagt. Een verval dat onvernijdelijk is & ook het schone doet sterven. Dit te beseffen, het is tegelijk ook het besef van de plicht te scheppen. Een leven niet zo maar voor zich, een leven ten dienste. Talenten tot nut. De mens nooit doel op zich, altijd middel.

Gerechtvaardigde lafheid of ongerechtvaardigd: onverschillig wat. Hoe dan ook lafheid die verplicht. Elke keer dat de mens zal vluchten voor de overmacht

van een triviale ondergang, zal hij laf zijn om dit open gevecht met de materie niet te aanvaarden & zal hij zich door de materie laten overwinnen door ervoor te vluchten. Een juiste berekening van zijn kansen zal zijn vlucht & zijn lafheid echter rechtvaardigen. Concessie aan de stof. Concessie die de plicht jegens de geest vergroot. En de keuze daarvoor. Zelfs in de laagste, meest triviale omstandigheden die zich opdringen deze keuze te maken. De mindere uitingen van het hogere te onderschikken aan het duurzame wezen ervan. Deze keuze te aanvaarden, op zich te durven nemen, & zich erdoor gesterkt te voelen, omdat men er zich door verplicht weet. De noodzaak der plicht. De plicht te weten, de plicht bewust te zijn. De plicht zijn plicht te kennen & deze boven alles te stellen, boven alle andere verplichtingen. De plicht te kiezen, de plicht te scheppen. Ik heb geweten, mij ten volle bewust, van deze mijne plicht & van de mogelijkheden, de gaven die ik heb om eraan te voldoen.

23

Het wordt volop dag nu. En wij aanvaarden de dag. Wij aanvaarden soms, opdat wij winnen. Dit is onze roeping. De hondsheid van het bestaan overwinnen, niet onbezonnen, maar verstandig, toe te geven waar noodzakelijk, te buigen waar billijk, in onze kunst & het leven dat onze grootste kunst is, in onze boeken, in onze wapenfeiten vervat, doorleefd, onthouden & herbeleefd in een eeuwige, schoonmenselijke bezinning temidden van de grootse omgeving der ongeknechte natuur, een geordende leefcel of de stilte van een vlakte met ontzag voor het goddelijke, de sterrenhemel boven ons & de zedenwet in ons.

L·M·s

Abondantie

1. Abondantie

24

Kerk. Ontzet. Mijn hemelen met uw torenen, want
Uw hart, nog zo koele luw, bezwangerd met doornen
Die uw troost bevragen, de weg naar Zijn graf.

Tussen uw banieren & klaroenen is ze geslopen,
Om binnen Zijn bevlekte handen te zoeken,
Verlossing achter de straf.

In uw stilte had ze de mirtenkrans gedragen &
Doorgegeven in het nieuw bloed dat ze er reeds
Levend aanwezig voelde in de ogen op haar rug.

Haar ogen ongedurig op de verre bogen, het gewelf
Dat ze het klikkend vermeil van wierook zag opzuigen
In de lege maalstroom van zuilen waartussen nochtans
Zovele eeuwen kerkzang hebben weten beklijven.

2. Straf

25

Geen lichtelijke zin echter,
noch maagdelijk onweten verbleekte
Toen Catoris, haar verloofde,
ten huize gekomen, tierde & stormde
Van de wolken die hijzelf indronk
in vroegen ochtend stoomde
Over de werf van gisteren,
zijn plicht van straks; maar
Ook in den nacht lê Catoris
een rots neer in stenen;

Haar lichaam smeekte bezeten & verlaten
van gevoel & gemijmer
Van de toekomst die zij zorgvuldig voor
het aanrecht planden
Terwijl hij haar kleren nam:

‘Ik bemin U, houd van U.’

En bovenal, de lucht droeg enkel de kreten
Van een lichaam (verre stilte), & dan nog
Liggen de velden er weerom bij, groen
En Winter, razernij in de woestijn.

Zo ’s avonds in den doven schemer
Zien we ten beste het leven; het krioelen &
Het keren; vogelkens gij & mij alrond
De zwarte pluimstaart gij & mij
Grijzer in de winter.

3. Lynceus

Abondantie, koorts verleent
De treden hun kromming
Waaruit het belfort zo peilt
Met telk een nieuwe sleutel
Verlost & sleetloos bejaagd
In wentels & gulle klokken,

Boven daar boven de hijgende bode
Fluistert de wind nu in zijn haren
Haar sleutel terug, stil, razend, wisselend
Met haar zicht dat de tolk opneemt
Over de warande, de markt, de
Rookpluim, het naderende leger.

Wat kan ik dan dat ik de sleutel werp
Dat een andere hem neemt met geluk
Van de vinder die daar bene'en werkt,
Hem ongunstig dichter naar het rijkdom

rukt.

4. De dood der Vijftigers

27

Een torenvalk bidt, scherp wijdogend somptueus
Vanuit het loof of die onzalige stormtoren
Stort hij zich plots uit dien lommer, de stenen alkoof,
Klauwt & havent de grond om te stijgen, zwaarder
Maar voldaan.

Met een prooi die onwetend wenend gegrepen
Nu vliegt & de wind zich voelt vergrijpen
Aan zijn vluchtige tranen, & wangen streelt.

Reiger die
Als de toren zelf, niet lankmoedig, gelijk geduld,
Zich in stilzwijgen, zonder keerzang, verhult;
Zich tussen de molens her & der naast den dijk
In plassen over het slik ontfermt
Uit het gejoel van vinkeniers als avondlied wiekt
Naar de rode rust tussen andere halmen
Vanwaar hij morgen weer thuis kan.

5. Reiziger

De vreugde om een grijze kerktoren
Tussen het felle lover,
Waarbinnen het ruisen nog steeds
Te bevoelen & bevroeden,

In zijn kleuren van praal & rust,
Verheven uit zijn knielen
Voor wat kwam & wacht,
In de vingers van de struise boom,

Waarover zulke bladeren dwarrelen
Van & naast deze reiziger
Die zich hier
Tussen de
Korte levens
Teloos begeeft.

J.V.

EPP 4

29

EPP 2

30

EPP 1

31

EPP 5

32

EPP 6

EPP 3

FOTO

EPP 12

I am not. Dandyisme & identiteit

La position de la subjectivité est in-
évitable
& pourtant toujours aporétique. Tel est le
sens, à double face, de la présentation du
dandy. Françoise Coblence

37

i

ÉNIEDER beschikt over het onvervreemdbare recht zichzelf te zijn. Wie zich van deze vrijheid verstoken voelt wil de ruimte veroveren waarin hij zijn individualiteit ten volle kan ontplooien. Toch is die ruimte, gekregen of verworven, niet altijd een genade, noch is ze dat voor iedereen, want bij nader toezien blijkt het niet eenvoudig zichzelf te zijn, & is het zelfs uiterst problematisch. De meer filosofisch ingestelde adolescent gaat op zoek naar zichzelf & vindt vaak niets. Hij blijft haperen bij de vraag wie of wat datgene is dat hij moet ontplooien, wie hij moet zijn. De filosofie geeft hem grotendeels gelijk. De ervaring van de fragmentering van de werkelijkheid, constitutief voor het postmodernisme, betreft immers niet alleen de buitenwereld, maar ook de mens zelf. Friedrich Nietzsches doodverklaring van god, waarin deze ervaring een paradigmatische formulering vindt, betekent niet de triomf van het subject (dat de nieuwe god zou zijn): de dood van god geeft de mens niet aan zichzelf maar aan de chaos die het gevolg is van die dood, die tegelijk de dood betekent van elk centrum, elke essentie, elk ordenend beginsel dat de werkelijkheid richting & zin zou geven. Ook de mens is derhalve fundamenteel verscheurd: ‘individualiteit,’ ‘subject,’ ‘identiteit’ verliezen hun evidentie & worden in de XX^{ste} eeuwse filosofie aanhoudend in vraag gesteld. In de Nachgelassene Fragmente typeert Nietzsche de moderne kunstenaar als volgt: ‘hij is geen persoon meer, hoogstens een rendez-vous van personen waarvan nu eens de één, dan weer de ander er met schaamteloze zekerheid

uitspringt. Juist daarom is hij geweldig als acteur: al deze arme willozen die de artsen van dichtbij bestuderen, veroorzaken verbazing door hun virtuositeit van de mimiek, van de trans-figuratie, van het binnentreden in bijna elk gewenst karakter.' Gelijksortige op-merkingen keren ook voortdurend terug in het werk van Oscar Wilde: wat onoprechtheid wordt genoemd ziet hij als de uiting van de complexiteit, de meervoudigheid van een persoonlijkheid, die geworteld is in het blijvende besef dat er andere standpunten mogelijk zijn. Dit besef maakt oprechtheid onmogelijk: 'I am always insincere as knowing that there are other moods' schrijft Ralph Waldo Emerson. 'Ik' is geen enkelvoud, het is meervoud: ik ben niet één persoon, maar meer personen (met vaak tegengestelde meningen & voorkeuren) & daardoor eigenlijk géén persoon, vanuit een bepaald standpunt gewoon een zwakke persoonlijkheid, een 'arme willoze,' geen man 'uit één stuk.' Zichzelf zijn is niet vanzelfsprekend.

2

In Le dandysme, obligation d'incertitude onderkent Françoise Coblence een dergelijke, aanvankelijk meer specifiek sceptische onzekerheid omtrent de identiteit als oorsprong & kenmerk van het dandyisme. Het 'ik,' dat zich doorgaans voordoet als eenduidig, doorzichtig & welomlijnd, blijkt na zorgvuldige introspectie altijd duister & onvatbaar, altijd voortvluchtig & uiteindelijk niet meer dan een leeg begrip. Als de identiteit onbestaande is, dan moet ze gecreëerd worden: de éénheid van het subject is geen natuurlijke gegevenheid, maar moet gemaakt worden, ze is artificieel, een artefact. Dat brengt ons bij de klassieke formulering van wat onder dandyisme begrepen wordt: zichzelf verheffen tot kunstwerk, zichzelf creëren. Om dit esthetische project te voltrekken maakt de dandy gebruik van kleding, die als zodanig een waarde toegemeten krijgt die een louter utilitaire interpretatie overstijgt. In een dergelijke interpretatie is kleding niet meer dan een bescherming tegen weer of onweer, & een verhulling van die delen van het lichaam die onze schaamte opwekken & onze dierlijkheid verraden. Wat of hoe we iets dragen is dan van ondergeschikt belang, niet iets waar een redelijk mens zich zorgen om maakt: 'Es ist nicht eine Sache vernünftiger Bestimmung: das Bedürfnis reguliert da,' aldus Georg F.W. Hegel. De opvatting van Hegel is niet zo verwonderlijk als we bedenken dat het hem in zijn esthetica — uiteindelijk — te doen is om het inhoudelijke aspect van het kunstwerk. Een dandyeske benadering van kleding sluit daarentegen veeleer aan bij een formalistische esthetica die stelt dat een kunstwerk is wat het betekent: de inhoud bestaat niet los van de vorm. Wanneer R.V. Johnson het in zijn boekje over het estheticisme heeft over de centrale plaats die de vorm in de kunst van het estheticisme bekleedt,

contrasteert hij die met de achttiende eeuwse opvatting dat taal enkel ‘the dress of thought’ is, wat dan impliceert dat enkel de ‘thought’ echt belangrijk is. Het estheticisme keert die opvatting om, & stelt dat het in de eerste plaats om de ‘dress’ te doen is. Toegepast op het domein van de identiteit, van het ik als kunstwerk, wil dat zeggen dat het ik gecreëerd wordt door de kleding. Kleding moet hier dus extremer begrepen worden dan doorgaans het geval is: ze is niet, zoals graag gezegd wordt, de uitdrukking van mijn identiteit (die voorhanden zou zijn), ze sticht mijn identiteit, ze is mijn identiteit.

3

39

Voor de dandy is kleding bijgevolg wél ‘eine Sache vernünftiger Bestimmung.’ In de eenzaamheid van zijn kamer bouwt hij, kledingstuk per kledingstuk, met een angstvallige nauwgezetheid zijn identiteit op; het nauwkeurige knopen van een das is dan niet minder dan een ritueel, want hij is de woonplaats, het gelaat van een wezen zonder gelaat, een sfinx, te weten het ‘ik.’ De kleding is de plaats, de enige plaats waar er ‘eenheid van wezen’ is. Tegenover de innerlijke verscheurdeheid poneert de dandy de klaarblijkelijke eenheid van zijn loutere (esthetische) verschijning, die als een gewelfsleutel de spanningen opheft & rust biedt (de esthetische verschijning die als synthese de tegenstellingen opheft & stillegt: ‘A truth in art is that whose contradictory is also true.’ — Oscar Wilde): zijn spiegelbeeld toont hem in één oogopslag wie hij is. Ook wanneer hij zijn kamer verlaat tracht de dandy niet meer te zijn dan alleen maar de zeer broze perfectie van zijn verschijning: hij volstaat ermee te verschijnen & zijn verschijning voor zich te laten spreken. Liefst hult hij zich in stilte. Zijn hoed, de plooien van zijn mantel, zijn handschoenen spreken voor zich, dat wil zeggen, voor hem. Spreken geeft het woord aan de verbrokkeling die de dandy juist het zwijgen opleggen wil, & doet afbreuk aan de verschijning die dit zwijgen toont.

4

In zekere zin kan de onderneming van de dandy totalitair genoemd worden: hij sticht een identiteit waar die niet is, de verschillen worden letterlijk geüniformeerd. Max Weber zag met name in de ervaring van de fragmentering van de werkelijkheid, & het onvermogen daarmee te kunnen leven de oorsprong van het verlangen naar een sterke leider & een zuiver volk, naar een duidelijke, objectieve identiteit; het ‘totalitarisme’ van de dandy richt zich weliswaar op zijn innerlijke staat. Hij is geen kleurrijk figuur, maar neemt de kleuren in zich op zoals grijs

het doet. Zoals Nietzsches moderne kunstenaar is hij, door de vele zielen die in hem wonen, voorbestemd een begenadigd acteur te zijn, maar het is niet zo dat hij die zielen beurtelings ‘vertolkt’ in een maskerade waarbij het ene masker het andere opvolgt. Hij is sterker verwant aan de meer abstracte acteur die Maurice Maeterlinck zich verbeeldde toen hij droomde van een theater met androiden, & drie van zijn toneelwerken nadrukkelijk ondertitelde met ‘klein dramastuk voor marionetten’: een acteur zonder belemmerende individuele persoonlijkheid ‘die via een simpele gestileerde speelstijl de houding van de mens jegens het noodlot suggereert.’ De dandy deelt met de marionetten hun poëtische kracht, die voortkomt uit hun stilte, hun gebrek aan individualiteit, hun gestileerde gebaren.

5

Het besef van andere standpunten leidt de dandy er dus niet toe deze standpunten in te nemen. Zijn project is veeleer een poging een ‘view from nowhere’ tegenwoordig te stellen: hij incarneert de vormelijke abstractie, de genoemde leegte van het zuivere begrip ‘ik.’ Maar uiteraard is deze ‘view from nowhere’ een onmogelijkheid, & kan de dandy niet anders dan haar op een paradoxale manier presenteren, door tegelijk de ijdelheid, het altijd vergeefse van zijn onderneming te tonen. Hij toont het verlangen naar een ‘absolute,’ ‘objectieve’ identiteit (door object, kunstwerk te worden) & de onmogelijkheid ervan, omdat ze zich niet anders kan manifesteren dan als particuliere verschijning. Zoals gezegd: de dandy geeft een gelaat aan wat geen gelaat heeft. Hij toont de noodzakelijkheid van een masker (om de leegte te versluieren), & tegelijk de onvermijdelijke contingentie ervan. We begrijpen wel waarom de dandy met zoveel zorg zijn das knoopt, waarom hij zoveel tijd besteedt aan de juiste schoenen, het juiste dragen van een mantel: zijn identiteit hangt ervan af. Maar waarom *déze* das, *déze* mantel? In het verlangen van de dandy object te worden, is het subject altijd werkzaam. Een fragment uit Monty Python’s *Life of Brian* kan die tweeslachtigheid illustreren. Daar spreekt Brian, Messias tegen wil & dank, zijn talrijke volgelingen toe die zich voor zijn huis verzameld hebben. Hij probeert hen ervan te overtuigen dat ze hem niet moeten nalopen, dat hij de waarheid niet in pacht heeft & dat ze hun eigen weg moeten gaan. ‘You’re all individuals,’ roept hij hen toe, & ze antwoorden in koor: ‘Yes, we’re all individuals.’ Waarop er één onzeker de hand opsteekt & zegt: ‘I’m not.’

Hoewel in zekere zin totalitair, is de dandy niet zo naïef te denken dat er aan de eenheid die hij sticht ook werkelijk iets beantwoordt. Zijn ‘culte du moi’ is niet te begrijpen als een verheerlijking van het subject, maar als een problematisering

ervan. De dandy ontsnapt niet aan de vertwijfeling waarin hij zijn oorsprong vindt.

6

Deze vertwijfeling van de dandy blijft geen metafysisch probleem, maar manifesteert zich in zijn uitspraken, waarin hij afwezig is, in zijn handelingen, die lege gebaren zijn. Tijdens het spreken voelt hij op zich de ogen rusten van een ander ik, of misschien een zuiver, leeg ik, dat de willekeur & de vergeefsheid van zijn woorden onthult, ze hun kracht ontnemt & hem opnieuw het zwijgen oplegt. Zo ook is de omhelzing van de dandy: bedachtzaam, weifelend, mechanisch. Hij verzucht met Maeterlinck: *Ayez pitié de mon absence / Au seuil de mes intentions! / Mon âme est pâle d'impuissance / Et de blanches inactions.* Zijn blik is gedooft. Hij kan niet bedenken wie wie waarom omhelst. Tot zijn wanhoop voelt hij zijn verlangen verglijden tot een brandende onverschilligheid. Maar hij is liefdeloos noch lichtzinnig — hoogstens uit onmacht: tegen zijn wil. Als een dier, als een ding zou hij op elk moment volledig aanwezig willen zijn, volledig met zichzelf willen samenvallen, terwijl hij gekweld wordt door afwezigheid, leegte, isolement & eenzaamheid. Het voortdurend hunkeren naar aanwezigheid, naar tegenwoordigheid, naar waarachtigheid, naar het altijd voortvluchtige veroordeelt de dandy tot melancholie & getourmenteerdheid.

41

7

De dandy heeft minder dan ooit uitstaans met de fat, met de zelfingenomen, opgedirkte excentriekeling. Meer & meer is de dandy een idee. De dandy is denker. De dandy is dichter. Hij leeft — zeer bewust — oog in oog met de leegte. Zijn essentie is datgene wat hem altijd ontsnapt. In deze gestalte is hij eerst & vooral zichtbaar in een aantal van de zelfportretten van Léon Spilliaert. In zijn van langsom afgedragen hoedanigheid van wuft causeur behoort de dandy tot het domein van de anekdotiek, & bezit hij nauwelijks enige relevantie. De dandy is verinnerlijkt. Meer & meer is hij dus idee, de zichtbare formulering van een vraag, & tegelijk een poging tot antwoord. Zijn esthetisch project is geen ijdel vertoon, maar precies een noodzakelijk, noodgedwongen verweer tegen zijn fragmentatie, tegen zijn vertwijfeling, & dus ethisch verankerd. In deze ethische imperatief ligt zijn relevantie, liggen zijn aantrekkingskracht & vreeswekkend karakter geborgen. Fascinerend, tragisch, soms ook tragikomisch, beeldt hij zonder hoop op blijvende vervulling het verlangen uit naar bestendigheid.

Nachtwaker

Nachtwaker, pleeg uw plicht.
U wacht vermoeid de stond
Waarop een mond
U listig slist:
«Het is al laat, vannacht,
hebt gij geen die u wacht?»
En zich bebloed weer dicht,
Onbeslist.

Zo wijst nog vroeg uw zwaard:
Zij zullen niet ontkomen
Die willen dromen
Ginds in hun fort.
Het ochtendpad ligt wijd
Tot zich weldra bereidt,
Verenkeld en verklaard,
Onz' cohort'.

cM

Confiteor

.

Ik vraag me somtijds af: is het mogelijk te leven zonder enig vooruitzicht, zonder één enkel voornemen? Is het mogelijk zich staande te houden in deze wereld, als men zeker weet dat de dag van morgen er eender zal uitzien als die van vandaag? Is men nog mens als men niet het minste individuele project heeft, waar men naartoe kan leven, waarin men zich kan verliezen, waaraan men kan werken, zonder steeds opnieuw op zichzelf teruggeworpen te worden in vragen als: 'Waartoe dient dit alles? Waarom zou ik me in godsnaam uitputten in een bezigheid? Waarom zou ik een arbeid verrichten & voor wie?'

43

Zulke vragen te stellen, dag & nacht, & niets anders kunnen doen dan ze zichzelf voortdurend te herhalen... En 's avonds, als de meeste mensen na een vermoeiende dagtaak huiswaarts keren, herhaalt men ze des te luider & men zou ze willen uitschreeuwen over de straten, naar die mensen die zich haasten naar hun treinen, naar hun wagens, om thuis te kunnen komen. En men zou hen z'n minachting willen toeroepen, men zou hen hun gemakzucht willen verwijten, hun gemakkelijke, gelukkige leven. Maar in plaats daarvan prevelt men enige enkel door zichzelf verstaanbare zinnen, als naar een onzichtbare toeschouwer, & men blijft achter met zichzelf, eenzamer dan ooit. En 's nachts, wanneer diezelfde mensen, die men enige uren tevoren te lijf had willen gaan om hen te choqueren in hun middelmatigheid, warm & vermoeid liggen in hun bedden & slapen de slaap der onschuldigen, herhaalt men voor zichzelf nog steeds diezelfde woorden: 'Waarom? Voor wie? Met welk doel? Met welke uitkomst?' En men blijft ze herhalen totdat eindelijk, als het ochtend wordt, de slapeloosheid het verliest van het vergeten & de droom, & men wegzinkt in een onrustige sluimering.

Mijn nachten! Welk een kwelling zijn de eindeloze uren die ik in bed doorbreng in slapeloosheid. De schijnbaar eindeloze reeks beelden die rondtollen in mijn hoofd 's nachts. Zonder de minste structuur volgt gedachte na gedachte zich op, & allemaal vervliegen ze, net op het moment dat ik ze hoop vast te houden. Een

lawine van gedachten & gevoelens, & ik word er weerstandloos onder bedolven. Als de slaap eindelijk toch komt, ben ik de uitputting & de wanhoop nabij. Maar ook voor de droom ben ik niet veilig...

44

In de slaap zink ik weg, maar ik ben niet vrij: de droom rooft snel de illusie van een tijdelijke vrijheid. Slapen doet niet vergeten, al hoopt men dat nog zozeer. Vergeten kan men nooit: de droom confronteert met het innerlijkste zelf. En al lijkt die confrontatie soms bevrijdend, veel vaker is ze pijnlijk. Onvoorbereid stoot men zich aan zijn diepste verlangens, & rijt men zijn ziel open tot ze bloedt van verraste ergernis. Want wat men in dromen ziet & voelt, doet blozen van schaamte of laat u zweten van angst. In de droom is men weerloos tegen zichzelf: ge wordt uw eigen vijand. En vaak gaat het er hard aan toe. Slechts zelden kiest men in de droom een andere tegenstander dan zichzelf, slechts zelden is het gevecht dat geleverd wordt, er één tegen een ander. De ander verschuilt zich in u & doet u strijden tégen u. In de droom kan men slechts verliezen. De overwinning van het wakker worden is relatief, want het zoeken naar een snelle herinnering is meestal tevergeefs. De tastbare gevoelens van de droom — al waren ze nog zo intens — verglijden zo allemachtig snel, dat wat overblijft ontgoocheling is & spijt. De confrontatie die volgt is die met de realiteit & in vergelijking met de hete gloed van het dromen, is die onvermijdelijk leeg & grauw. De reconstructie van de droom verloopt wanhopig & ongeordend, de essentie ervan wordt zelden blootgelegd. Zo gij drager zijt van een gerust gemoed, verlost de slaap u van die pijnlijke zoektocht & leidt hij u naar een nieuwe droom. Dan herhaalt het verhaal zich, maar nooit zo volledig dat het ooit echt af is...

Alle dromen gaan verloren. Elke dag begint met geheugenverlies.

Het is mij slechts zelden gegeven mij, onmiddellijk na het ontwaken, meester te maken van het beeld van de droom. Ik vermoed dat ik te talig denk om het droombeeld lang vast te houden: ik vervorm het door er, in woorden & gedachten, over na te denken. Ik neem geen vrede met de loutere conservatie van het beeld & door het in woorden te willen gieten, verlies ik het beeld helemaal. Dat gegeven vormt één van de tragedies van mijn bestaan & mocht ik kunnen, dan zou ik graag één van mijn andere talenten willen inruilen om mij die kunst — de kunst van de herinnering van de droom — eigen te kunnen maken. Welk een euforisch gevoel moet het niet zijn om de wereld van uw dromen te kunnen terugvinden? Ik benijd éénieder die deze kunst beheerst! De overwinning van het beeld over het woord: vreemd dat ik, die mij toch voorhoud mij het liefst van al

met het geschreven woord bezig te houden, mijzelf een dergelijke jaloezie toesta...

2

Er zijn van die dagen dat ik maar half leef, dat ik mij als een figurant verplaats door mijn eigen bestaan. Dagen zijn het met slechts een halve hoeveelheid van de gebruikelijke intensiteit. Het is op het einde van zulke dagen, dat het mij moeilijk valt de slaap te vatten. Het moet zijn dat een mens nood heeft aan een minimum aan indrukken: geest & lichaam moeten voldoende geprikkeld geweest zijn, alvorens de slaap zijn intrede mag doen. Overwint de slaap toch, dan is het een onrustige slaap, een onderbroken slaap. Maar geen slaap, waar de droom duidelijke sporen nalaat. Het is wat ik zou noemen: een frustrerende slaap. Alsof hij u uw inertie van de vorige dag verwijt, alsof hij het u kwalijk neemt dat ge niet geleefd hebt aan de volle honderd procent, alsof hij u straft voor uw passiviteit van de dag voordien. Een goede nachtrust — & daar bedoel ik evenzeer de ‘goede’ droom mee — is, bekeken vanuit een dergelijk gezichtspunt, een beloning voor een geslaagde dag & een aansporing om van de volgende dag een even goede dag te maken. De slaap rekent met u af: een redenering die — vrees ik — niet erg bevorderlijk is voor mijn gemoedsrust...

45

Omdat het mij dus volstrekt onmogelijk toeschijnt de zin van de beelden, die de droom mij schenkt, te begrijpen, kan ik er mij slechts toe beperken na te denken over de begrippen, die associatief voortvloeien uit de gedroomde beelden: ‘begrippen’ als vertaalde (& dus: talige) beelden. En die beperking stuit mij tegen de borst: ik word er niet door voldaan, er ontbreekt mij iets. Kan een mens niet talig dromen? Bestaat een droom enkel uit beelden? Wat zeker is, is dat een droom een heel gamma van gevoelens genereert. Als de droom ertoe in staat is het gevoel op te wekken, waarom zou hij dan niet in de taal kunnen binnendringen? Waarom lijkt de taal mij vandaag zo machteloos, ik die mij er zo vaak op beroepen heb?

Soms heb ik de indruk dat ik mijn gedachten niet bij kan houden. Ik bevind mij dan in een toestand van weldoende verwarring. Het denkproces verloopt dan noodzakelijkerwijs ongeordend. En zo denk ik het liefst, want elke nieuwe gedachte boort een nieuw, klein stukje mezelf aan: zo leer ik bij van mezelf. Na te denken op een manier die me steeds opnieuw verrast & niet te weten wat de volgende idee zal worden: denkt iedereen zo? Ik vermoed van niet. In zekere zin

gaat de gedachte mij dan vooraf: ik denk sneller dan ik voel.

46

Momenten van volledige gedachteloosheid bestaan evenwel ook, & die zijn — hoe paradoxaal dat ook moge klinken — even weldoend, even rijk. Niet hoeven te denken: het lijkt een voorafspiegeling van de dood. Alles wordt dan wazig & doorzichtig terzelfdertijd: een enkel moment staat ge volledig buiten de tijd. Ik koester zulke ogenblikken, omdat ik weet dat ze zeldzaam & erg vluchtig zijn. Maar dat beseft ge gelukkig pas achteraf, als die momenten voorbij zijn. Dan kunt ge u niet meer herinneren wat ge gedurende zulke momenten precies gedaan — laat staan: gedacht — hebt. Bevreemdend is het dat ge er ook niet langer bij stilstaat: bevredigd door het niets, gaat ge door met wat u bezighield vóór uw tijdelijke schijndood. Ik zou niet graag moeten kiezen tussen beide gewaarwordingen. Snel denken is een geschenk voor iedere schrijver: zijn taak bestaat er nog slechts in later orde te scheppen in de gedachten, ze in een meer consistente vorm te gieten. Niet denken lijkt nutteloos, maar is het zeker niet: enkel daar wordt de toestand van vrijheid bereikt, die de slaap belooft maar nooit kan schenken. Zo zou men kunnen stellen dat vrij zijn betekent: vergeten na te denken & zich daar geen barst van aantrekken.

3

Buiten regent het vandaag onophoudelijk: de lucht is de hele dag griuw & grijs gebleven. Hier binnen in mijn kamer blijft het duister: dat duistere licht werkt negatief in op mijn gemoed. Vreemd toch hoe een mens zich laat beïnvloeden door omstandigheden waar hijzelf geen hand in heeft & dus niets aan kan veranderen. Een stoïcijnse levenshouding is het zeker niet, externe factoren zomaar grote invloeden in uw leven te laten wezen. Maar anderzijds heeft het ook iets moois, met een bezwaard gemoed naar de vallende regendruppels & de glanzende daken te kijken. Als ge lang genoeg kijkt, slaan uw gedachten langzaam op hol & voeren ze u naar de verste uiteinden van uw bewustzijn. En dan denkt ge na over uzelf, over uw leven, over uw activiteiten & uw dromen. Ge stelt u vragen, waarop ge geen antwoord wilt geven & ge vindt oplossingen voor de vragen waar ge u reeds een half leven het hoofd over breekt. Het lijkt wel of iets van de transparantie van de regendruppels op uw gedachten overslaat. En dan wordt ge u bewust van tal van zaken maar vooral: van uw nietigheid & uw nutteloosheid, van uw afhankelijkheid & uw beperktheid. In het aanschijn van de schepping kunt ge u dan slechts klein voelen, een stofje op Gods grote salontafel.

Zichzelf angstvallig nauwkeurig tonen in het in kaart brengen van het innerlij-

ke leven. Maar al te vaak beseffen: het gaat te goed met mij om de literatuur te bedrijven. Over geluk valt niets te zeggen.

Iemand beklagt zich bij mij over zijn ontoereikendheid om zijn gevoelens uit te drukken. Het lukt hem niet in een gesprek, niet in teksten, niet in gedichten, niet in muziek. Hij voelt zich geremd, vindt de uitdrukkingvorm niet die het beste bij hem past. Na een dergelijke openhartige bekentenis, weet ik niet onmiddellijk wat hem te antwoorden. Hij confronteert mij door zijn uitspraak met mijn eigen onkunde tot het exterioriseren tegenover de andere van mijn diepste innerlijkheid. Had ik zijn lef maar om er zo open getuigenis van te durven afleggen!

47

Met vrij zijn is het zoals met gelukkig zijn: van zodra ge erover begint na te denken, zijt ge het niet meer.

4

Drie dagen bijna uitsluitend doorgebracht in conversatie. Drie dagen dat ik voortdurend bij mezelf herhaald heb: 'Wat een tijdverlies! Wat een tijdverlies!' En nu te beseffen: ik heb drie dagen stilte verloren.

Hier te zitten & te schrijven, vervult mij met een vreemdsoortig gevoel van geluk: aan niemand verantwoording te moeten afleggen & genoeg te hebben aan mezelf. Mijn zelfgekozen eenzaamheid op dit moment voert mij naar de stilte van de gedachte, die mij zachtjes toefluistert wat ik schrijven moet. Zo zoudt ge kunnen stellen dat ik niet helemaal alleen ben: ik besta uit verschillende personen. Mijn denkende zelf valt niet samen met mijn schrijvende zelf, al zou ik soms wel willen dat dat het geval was. Er bestaat een afstand tussen ons die maar moeilijk te overbruggen valt, hoe hard ik ook probeer hem zo klein mogelijk te houden. Slechts op zeldzame momenten slaag ik erin hem tot een minimum te beperken: zulke momenten zijn het die ik koester & later weer probeer op te roepen. Meestal echter is die poging tot mislukking gedoemd, zonder dat mij dat tot wanhoop brengt: ik beschouw het als mijn taak als schrijver onder elke omstandigheid die poging te ondernemen. Alleen te zijn met toetsenbord & scherm: de gedachte vecht er zich een weg tussen.

Vijf minuten in een overvolle metro. Daarna: een perfect begrip van wat klui- zenaars drijft.

Het simpele leven: het leven dat rondom u geleefd wordt & dat zich niet veel

vragen stelt. De eenvoud van een bestaanswijze die jaloezie oproept bij degene die er niet toe in staat is er zich toe te beperken & op zoek gaat naar een surplus, een extra. Maar waar begint zo'n zoektocht? En: komt er ooit een einde aan? Er is geen mens die een dergelijke zoektocht niet onderneemt. Velen zoeken naar de liefde, maar vinden haar nooit. Anderen streven naar inzicht, maar bekomen het niet. De zoektocht naar wijsheid is eenieders doel, maar slechts weinigen worden wijs genoemd. Naar geluk zijn we allen op zoek, maar geluk is slechts een vluchtige gewaarwording, die snel verglijdt eens men er over nadenkt. Mens zijn betekent: op zoek zijn. Allen streven we in essentie zo ongeveer wel hetzelfde na, maar iedere zoektocht verloopt onvermijdelijk anders & leidt ons allemaal over verschillende wegen, die slechts vanuit de verte op elkander gelijken. Vergelijkt men deze levenswegen op een oppervlakkige manier met elkaar, dan ziet men vele gelijkenissen, maar worden ze eenmaal van nabij bestudeerd, dan blijken ze hemelsbreed van elkaar te verschillen. Alle levens zijn eenvoudig als men ze van op een afstand bekijkt. Wat in het ene leven dankbaar als een extra wordt verwelkomd, wordt in het andere leven achteloos genegeerd. Wie maakt uit wat écht belangrijk is, welke prioriteiten immer moeten worden gevolgd? De zoektocht, die dit leven is, belichaamt het wezen van het mens zijn: ons anders zijn leidt ons allen over andere wegen naar onze definitieve eindbestemming. Vermakelijk is het om vast te stellen dat ook over de dood de meest diverse theorieën, uiteengezet in menige religie of filosofie, geopperd worden, die dankbaar door de zoekende mens geïntegreerd worden in zijn speurtocht naar een minimale hoeveelheid aan antwoorden.

Iets wat ik mijn omgeving, mijn vrienden & mezelf niet ophoud te verwijten: ons hemeltergend gebrek aan ambitie. Onverschillig voor wat de toekomst ons te bieden zou kunnen hebben, als we er enige moeite voor zouden willen doen, stellen we ons tevreden met een gezapig leventje zonder veel uitschieters. We koesteren ons in het alledaagse & schijnen daar gelukkig mee te zijn: de revolutie prediken we enkel nog na enige flessen wijn — & zelfs dat doen we met gestaag afnemende overtuiging & enthousiasme. Waar zijn onze dromen naartoe? Waar is ons geloof in onszelf? Waar is onze wil om op het scherp van de snee te leven? Willen we dan niets meer veranderen? Willen we dan werkelijk dat alles blijft zoals het is? Tot mijn grote spijt moet ik vaststellen: de middelmatigheid heeft ons stevig in de greep. Nog kunnen we ons van die greep ontdoen, nog kunnen we ons uit het moeras der middelmatigheid redden, maar de tijd dringt: we staan er al tot ons middel in & de grond onder onze voeten zinkt steeds verder weg.

Er zijn er die zeggen: middelmatigheid duurt het langst. Wat veel erger is: er zijn

er onder mijn vrienden die deze uitspraak onderschrijven...

Men zegt wel eens — & nogal dikwijls: ‘Alles is al eens gezegd.’ Als dat zo is, waarom mij dan uitputten in deze bezigheid? Mijn drang origineel te willen zijn, is belachelijk: anderen hebben beter onder woorden gebracht wat ik voel dan ik het ooit zal kunnen. Mijn bedoeling kan dan ook niet zijn hen te willen evenaren: ik kan slechts trachten hen op bepaalde punten aan te vullen. Met al die grote schrijvers naast mij, hier op mijn werktafel, wordt het soms wel heel moeilijk om niet ontmoedigd te geraken. Hoezo: ontmoedigd? Zij inspireren mij om boven mezelf uit te stijgen: door mij aan hun woorden over te geven, verplaats ik mij in een hogere dimensie, beklim ik als het ware de Olympos, treed ik binnen in het rijk der goden, & die betoveren mij door hun stijl. Stijl is alles: zonder stijl stijgt niets of niemand uit boven het banale alledaagse. Stijl verheft. Zonder stijl blijft alles zinloos of in ieder geval laag-bij-de-gronds. Zonder stijl blijft iedere literatuur volstrekt zonder betekenis. Al was het enkel dat, wat ik bij het lezen van de werken van deze schrijvers geleerd heb, dan is hun opdracht reeds geslaagd. Dan hebben ze mij aangetoond waar het in literatuur werkelijk om draait...

Is het mogelijk over ideeën & gedachten te spreken, zonder dit onmiddellijk te associëren met het woord inspiratie? Wat ik bedoel is het volgende: als het gaat om ‘inspiratie’ is iedere idee welkom, hoe onbeduidend of middelmatig zij ook moge lijken. Want iedere gedachte doet een nieuwe ontstaan, die met de grootste mogelijke zorg welkom moet geheten worden. Inspiratie bestaat er precies in de vonk van het moment van de ene gedachte op de andere te laten overslaan: een kettingreactie van momenten & ideeën te doen ontstaan. De kunst bestaat er niet zozeer in schitterende ideeën te hebben, maar te beseffen dat iedere idee schitterend is & er dankbaar van gebruik te maken. Het gaat er in de tekst niet zozeer om ‘geniaal’ of ‘origineel’ te zijn in het uitdrukken van ideeën of gevoelens, maar wel om de simpele gedachte te omgeven met een stralend aureool, door haar een plaats toe te wijzen tussen de woorden die uiteindelijk het geschrift zullen vormen. Ik besef ten volle dat mij geregeld onvoorspelbare begrippen verschijnen: die begrippen worden als het ware de modellen van de teksten die

ik uiteindelijk schrijf. En die teksten stralen dan weer af op het volgende abstracte begrip dat zich vormt in mijn hoofd & dat mijn nieuwe model wordt. Zolang ik leef, kan ik niet 'geen inspiratie' hebben. De idee is onuitroeibaar: soms heb ik de indruk dat de ideeën mij over het hoofd groeien, omdat ze allen even luid om aandacht schreeuwen. Zij beheersen mij dan overmatig & slagen er in mij tijdelijk te blokkeren, maar deze rem wordt snel opgeheven door, zonder een krimp te geven, uit die grote hoeveelheid begrippen eenvoudigweg de simpelste te kiezen & ze snel te tekenen op het blad. Zo wordt van het nu-moment het belangrijkste moment gemaakt, zo wordt het heden omhuld met een absoluut mysterie.

Ikzelf beschouw me slechts als een simpele boodschapper, een tussenpersoon tussen het gedachte & het geschrevene. De boodschap dringt zich als het ware aan mij op, maar ik schrijf niet wat ik denk: ik vervorm de gedachten door ze neer te schrijven. Net daarin is het dat ik tekort schiet, maar net daaruit is het ook — paradoxaal genoeg — dat ik mijn vreugde put. Het geschreven woord weigert een getrouwe weerspiegeling te zijn van mijn gedachten: ik verras mezelf constant door te denken wat ik niet schrijf & te schrijven wat ik niet denk. Dan voel ik me rijk omdat ik mezelf terzelfdertijd een stap voor ben & een stap achterop hink. Ik verander van masker, zonder dat ik erbij stil sta: ik herken mezelf niet, maar begroet mij alsof het om een ander ging. Je est un autre, of beter nog: je deviens un autre. Ik word een ander door niet mezelf te kunnen blijven gedurende het schrijven. Zo heb ik inderdaad genoeg aan mezelf, net omdat ik mezelf niet ben. Vanuit dat gezichtspunt bekeken wordt het wel heel erg moeilijk om over eenzaamheid te praten...

In de woorden druk ik mijn onvermogen uit. Mijn onvermogen tegenover het leven: ik kan geen antwoord vinden op de fundamentele vragen. Niemand kan dat. De mens vermag niets als het om de ontsluiting van het essentiële gaat. Zo is ieder leven een mislukt leven: de mislukking maakt het leven menselijk.

Toch ga ik in de woorden op zoek naar schoonheid. De schoonheid van de twijfelende mens, die zich fundamentele vragen stelt: & de pijn die hij daarbij lijdt. De schoonheid van de mens is in zijn pijn gelegen. Wie die pijn in de ogen durft te kijken is in het diepst van zijn gedachten een kunstenaar, want kunst wil de pijn een andere gedaante geven.

Ja, kunst is eigenlijk: lijden in schoonheid.

F.A.B.

Nummer v

lente cP .cP

51

LODEWIJK MEYDELANCQ SOLZEN ..	VORMGEVING	
BESTUUR	IN DE WINTER VAN 1998... ..	7
COLYA		
ARABSKE		12
LODEWIJK MEYDELANCQ SOLZEN ..	BUIGEN WAAR BILLIJK	13
JOHAN VRIENT	ABONDATIE	24
MARIO DE CLERCK	ETSEN UIT DE SCHOTSE REEKS	29
JOOST DECORTE	I AM NOT. DANDYISME & IDENTITEIT.....	37
CHRISTOPH MOONEN	NACHTWAKER	42
FILIP ABTS-BILLIAU	CONFITEOR	43

Van Nu & Straks
Literair—filosofisch kunsttijdschrift.
Derde reeks, tweede jaargang, nummer V.
www.student.kuleuven.ac.be/~m98i.5293 | vns@geocities.com

Een abonnement belooft vier nummers.
Leesgeld ten bedrage van € 50 of 1.998 BEF.
Voor het steunabonnement: € 87 of 3.500 BEF.
Studenten betalen slechts € 27 of 1.096 BEF.
Men kan intekenen op het abonnement door overschrijving van het leesgeld op rekeningnummer 230-0600139-20. Losse nummers zijn te verkrijgen bij de betere boekhandel of op schriftelijke aanvraag aan € 12,5 of 500 BEF.

Van deze uitgave werden er voor de steunabonnees 10 exemplaren gedrukt op keizerlijk Japans papier, gesigneerd door de medewerkers.
Ingebonden bij & gedrukt op de persen van drukkerij Overloop te Wilsele.

De medewerkers worden verzocht hun bijdragen op schijf of met elektronische post in te zenden. Het werk moet steeds vergezeld zijn van naam & adres, gedagtekend & met een veelzeggende titel benoemd. Inzending staat gelijk met de toestemming de schriftuur een zeldzame keer in te korten of op te delen, te verbeteren waar nodig & af te drukken in het tijdschrift. Gebeurlijke veranderingen worden voorafgaandelijk aan het verschijnen ter goedkeuring aan de inzender bezorgd. Elke bijdrage moet geschapen zijn door een schepper die op 't moment van scheppen de uitgave ervan in slechts Van Nu & Straks voor ogen had. Het bestuur aanvaardt enkel scheppende bijdragen die oorspronkelijk zijn & nieuw & nog nooit eerder werden uitgegeven. Ingezonden kopij wordt niet terugbezorgd. Gelieve zich voor alle administratieve zaken te richten tot de verantwoordelijke uitgever:

Lodewijk Meydelrancq Solzen, Mechelsestraat 202, Leuven.